

Нарешті, 26 грудня 2020 р. після довгих перемовин між Європейською Комісією та урядом Великобританії було оприлюднено текст Угоди про торгівлю та співпрацю між Європейським Союзом (ЄС) і Сполученим Королівством. В подальшому з боку Євросоюзу цю угоду мають ратифікувати всі 27 країн-членів спільноти, а згодом і Європарламент. З британського боку ратифікувати документ має парламент країни.

Ця угода регламентує широкий спектр питань щодо економічної та інших видів співпраці між Євросоюзом та Сполученим Королівством. Документ передбачає режим безмитної торгівлі між ЄС та Великобританією, а також регламентує такі аспекти, як співпраця правоохоронних органів та органів юстиції, соціальне забезпечення громадян ЄС та підданих Великобританії.

Крім того, угода регулює такі питання як податкова прозорість, захист конкуренції, державні дотації, транспорт, енергетика, в тому числі співпраця в зеленій енергетиці, сталий економічний розвиток, вилов риби та захист даних. Сторони також зобов'язуються співпрацювати з метою дотримання високих стандартів в галузі охорони довкілля, боротьби зі змінами клімату, прав працівників тощо. Утім, співпраця у таких сферах як зовнішня політика, зовнішня безпека та оборона не є предметом угоди, оскільки Великобританія не забажала вести переговори з цих питань [2].

Отже, Великобританія вважається одним з найбільш впливових гравців на міжнародній арені. Вплив Сполученого Королівства на світову політику тривалий час було засновано на тій ролі, яку країна відігравала не тільки в глобальній економіці, а й у процесі євроінтеграції. Тому після виходу її з ЄС аналітики прораховують його руйнівні наслідки як для економіки Британії так Європейського Союзу.

Однак наслідки цього процесу не обов'язково будуть мати болісний характер, бо шлях Brexit був ретельно підготовлений та опрацьований. Так вже на сьогодні відбулась переорієнтація економіки Сполученого Королівства на активну роботу з ринками, що розвиваються і це буде визначати різноманітні аспекти відносин Британії з іншими державами на міжнародній арені. Крім того, умови Угоди про торгівлю та співпрацю між Європейським Союзом (ЄС) і Сполученим Королівством залишили економічний фактор вирішальним при визначенні цілей зовнішньої політики Великобританії та її місця в Європі. В цілому, розвиток країни поза межами ЄС та ЄС без Великобританії буде залежати від безлічі факторів, вплив яких досить важко передбачити.

Література

1. Велика Британія виходить із ЄС: Що чекає Лондон, Брюссель і Київ після Брекзиту URL: <https://ua.112.ua/statji/velykobrytaniia-vykhodyt-z-yes-shcho-chekaie-na-london-briussel-i-kyiv-pislia-brekzit-523916.html>
2. Оприлюднено текст угоди про торгівлю та співпрацю між ЄС і Великобританією URL: <https://www.dw.com/uk/opryliudneno-tekst-uhody-pro-torhivliu-ta-spivpratsiu-mizh-yes-i-velykobrytaniiei/a-56064154>
3. Офіційні результати референдуму у Великобританії: 51,9 відсотка виборців за Brexit URL: <https://www.dw.com/uk>
4. Прем'єр Великобританії оголосив подальшу євроінтеграцію помилкою URL: <https://www.unian.ua/world/743278-premer-velikobritaniji-ogolosiv-podalshu-evrointegratsiyu-pomilkoju.html>
5. Черепанова Ю. В. Европейское направление внешней политики Великобритании в начале XXI века URL: <http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/12264/2/Cherepanova.pdf>
6. Brexit: почему Великобритания выходит из ЕС и к чему это приведет URL: <https://rg.ru/2020/01/31/brexit-pochemu-velikobritaniia-vyhodit-iz-es-i-k-chemu-eto-privedet.html>

УДК 327.019.51(470:477.6-074)

Грідіна І.М.

доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Булик М.В.

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Алексєєва Д.О.

студентка ОС «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

РОСІЙСЬКА ПРОПАГАНДА В «СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ» НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЯХ

У системі взаємовідносин «суспільство – пропаганда» остання виступає як система впливу на свідомість з метою формування певних соціальних характеристик та моделі поведінки для стабільного функціонування цього суспільства. Якщо владні відносини носять тоталітарний характер, пропаганда детермінована певною доктриною та відповідною політикою формування та підтримки в суспільстві

відносин в інтересах пануючої групи – в нашому випадку підконтрольним РФ колаборантським адміністраціям тимчасово окупованих територій. Система освіти відіграє в цій політиці провідні ролі: як система соціального контролю щодо впровадження ідей – функції галузевих «міністерств»; як комунікативна система, яка забезпечує механізми цілеспрямованого прищеплення та розповсюдження ідей в процесі навчання та виховання – безпосередньо серед дітей, підлітків та молоді, опосередковано - через їх батьків. Отже, система освіти, виконуючи пропагандистську функцію відтворює ідеологію, легітимізує нову політичну реальність через формування та культивування нових ідентичностей.

Визначне місце в можливостях впливу на свідомість молодого покоління займає школа, яка перетворилася на тимчасово окупованих територіях в транслятора пропаганди та здійснює ідеологічну обробку учнів в межах конструкта «руського миру». Перехід у 2015 – 2016 навчальному році освітніх закладів на нові «державні стандарти» був закріплений у прийнятих за російським зразком так званих «Законов об образовании» з метою інтеграції з російською системою освіти, заміни систему української освіти та максимального наближення до стандартів радянської школи. Як результат, молоді прищеплюється не тільки ідеї «руського миру», а й радянський світогляд.

З цією метою, насамперед, було переглянуто систему викладання української і російської мови. Починаючи з 2017 р., всі освітні заклади на території тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей повністю перейшли на російську мову викладання, а з 2020 р. російська мова закріплена в так званій «Конституції ЛНР» як єдина державна, вивчення ж української мови та літератури виключено з переліку шкільних предметів. Замість української мови та літератури вивчаються «мова народів Донбасу», «література народів Донбасу», світова література [1; 6, с. 4].

Визнаючи провідну роль історії в можливостях формування нових ідентичностей та насадження пропаганди, окупаційна влада проголосила курс на позбавлення її від «елементів української націоналістичної пропаганди і маніпулювання історією» [5, с. 36]. Українські підручники були замінені на нові: окрім підручників власного виробництва, в школах використовуються підручники, передані РФ в межах «гуманітарних програм», редаговані за стандартами російської школи, наповнені елементами російської пропаганди.

У рамках зміни змісту освітнього процесу, новий закон також передбачав наповнення старих предметів новими «республікансько-російськими» сенсами через введення нових предметів. Згідно з «Примерной программой начального образования» в початковій школі викладається предмет «Основы религиозных культур и светской этики», спрямований на прищеплення «цінностей» «руського миру» та формування відповідних поведінкових паттернів [9, с. 36].

Такі предмети, як «Литературные чтения», «Окружающий мир» формують у дітей окремішню, так звану «донбаську» ідентичність через створення образу «Донбас – Вітчизна», яка «визбирає свою свободу» за допомогою «братнього російського народу», а однією з провідних духовних цінностей є «приналежність до руського миру». У межах цих предметів проходить перше знайомство учнів з державною символікою РФ та квазідержавних утворень «ДНР/ЛНР», знаходження їх на мапі світу [9].

Уроки образотворчого мистецтва, музики згідно з «Програмою» також повинні «формувати здатність оцінювати та вистроювати свою поведінку на основі традиційних норм та ідеалів руського миру» та «республіки». Ця мета досягається завдяки вивченню, описанню та емоційній оцінці зразків «донбаського», російського мистецтва, музики. На хоровому співі вивчається гімн Росії та «гімн» квазіреспублік [9, с. 45-46].

Предмет «Физическая культура» покликаний «встановлювати зв'язок між заняттями фізичною культурою та трудовою і оборонною діяльністю» [9, с. 56].

«Примерная основная программа среднего общего образования», яку так зване «Міністерство освіти» тимчасово окупованих районів Донецької області опублікувало у 2020 р., представляє собою фактично візуальну інструкцію для «патріотичне виховання».

На предметі «Право» учні вже повинні вміти характеризувати Конституцію РФ та «конституцію» квазіреспублік, визначати «державний устрій, державні органи, судову, правоохоронну систему» тощо [10]. Конституція України, українське право знаходяться поза увагою учнів на тимчасово окупованих територіях. Україна, як держава, якщо і згадується, то виключно в негативному контексті [10, с. 57, 218].

З переходом до 10 класу учні починають вивчати новий предмет «Россия в мире», орієнтований виключно на формування знань про Росію: основні етапи та ключові події російської історії, зміст основних загальноросійських символів, традицій, установ, а також значення російської історичної спадщини. Окрім розуміння історії, місця і ролі Росії в світі одним із завдань цього предмета є формування погляду на сучасний світ з позиції російських державних інтересів [10, с. 57, 218].

Замість «Історії України» введено курси історії Донецького краю. На курсах стверджується особливість «Донбасу», його несхожість на інші регіони України, існування окремої «донбаської» ідентичності. Ідеологічно обґрунтовується необхідність «державотворення». Прищеплюється ідея, що українська влада намагалася насильно українізувати Донбас, «знищити його традиційну руську самосвідомість та культуру, проте зазнала невдачі». Фактично весь час перебування Донбасу в незалежній

Україні описується негативно, на противагу радянському періоду, який подається як період розвитку та благополуччя. Відтворюючи основні месиджі російської пропаганди у відповідному контексті інтерпретуються події в світі та в Україні, зокрема Євромайдан, анексія Криму, російсько-українська війна тощо [3].

Центральне місце у навчальному процесі посідає розроблена та активно впроваджувана концепція «військово-патріотичного виховання», яке формує ворожу Україні мілітарну свідомість [8].

В якості обов'язкового предмету в школах введено освітньо-виховний курс «Уроки гражданственности Донбасса» для всіх класів та «Начальная военная и медико-санитарная подготовка» для старшокласників. На предметі «Начальная военная и медико-санитарная подготовка» окрім фізичних вправ, (на кшталт – розбір автомата Калашникова) та курсів першої медичної підготовки, учні дізнаються про «джерела загрози національній безпеці, які негативно впливають на державні інтереси», викладаються основи і організація армії РФ та так званої «армії ДНР», основи військової служби, воєнної політики Росії. У процесі навчання вчитель має показати учням офіційні сайти для ознайомлення з правилами прийому до «вищих військово-навчальних закладів МВС та МНС» [10, с. 109, 290].

«Уроки гражданственности Донбасса» закріплюють знання про «конституції», докладно знайомлять з розвитком так званих «республіканських інституцій» на тлі головних протиставлень російської та місцевої пропаганди: «молода республіка»/«руська весна» - «київська хунта», «герої-ополченці» – «кривава ЗСУ». При цьому «герої-ополченці» персоналізуються вже с початкової школи та дорівнюються ледь не героям «Великої Вітчизняної війни» [12].

На уроках географії вивчаються природа, тваринний та рослинний світ, особливості побуту населення, визначні місця Росії та Донбасу. Окремими темами вивчення є «столиця Росії Москва та її визначні місця: Кремль, Большой театр, її святині, її герб, окремі сторінки історії Москви та окремо Санкт-Петербург: зимовий палац, пам'ятник Петру I».

Користуючись досвідом радянської пропаганди, окупаційна влада велику увагу приділяє позашкільним виховним заходам, які мають яскраво виражений мілітарний характер. Школярів молодших класів зараховують у підготовчу організацію «Орлята», а учнів 10–14 років примушують вступати в організацію «Захаровцы». Логотип «Захаровцев» ідентичний до радянської піонерської організації з червоною зіркою та профілем О. Захарченка на ній [2]. На військово-патріотичне виховання зорієнтований рух «Юнармия», який був створений і функціонує на тимчасово окупованих територіях за аналогом однойменного руху в Росії. Для входження в «Юнармию» підліткам необхідно присягти на вірність «республіці» [13]. Мілітаризація свідомості здійснюється в чисельних дитячих «добровольчих батальйонах», «кадетських корпусах», «військово-патріотичних таборах», до яких залучаються діти та підлітки віком від 10 до 17 років [4].

Проекти з мілітаризації та політизації дітей та молоді діють в усіх містах та районах тимчасово окупованих території Донецької та луганської областей. Головною небезпекою є відсутність для тамтешніх дітей та молоді бідь-якої альтернативи: «Там монопропаганда і діти просто не знають, що може бути щось інше. Тому вони просто беруть участь в цьому, іншого у них немає. Але все українське там витравлюється і випаюється, а проросійська ідеологія залишається, як єдина правильна», - зазначає Омбудсмен Верховної Ради на Донбасі [7].

Отже, починаючи з 2015 року освітньо-виховна система тимчасово окупованих територій інтегрується з російською з метою перетворення освіти на інститут пропаганди з функціями соціального контролю, розповсюдження ідей «руського миру» та «донбаської ідентичності» з метою сформувати відмінну та ворожу до України ідентичність.

Література

1. Быть или не быть, или Мовный вопрос в ЛНР. URL: <https://don24.ru/rubric/v-strane-i-mire/byt-ili-ne-byt-movnyu-vopros-v-lnr.html> (дата звернення: 01.12.2020).
2. В ДНР появились пионеры-захаровцы. URL: <https://lenta.ru/news/2015/12/18/immerbereit/> (дата звернення: 01.12.2020).
3. Вишневський В. Гуманітарні аспекти. URL: <https://www.dsnews.ua/static/longread/donbas-ukr/gumanitarni-aspekty.html> (дата звернення: 01.12.2020).
4. Военные лагеря для детей – группировка “ДНР” готовит молодых «солдат». <https://www.radiosvoboda.org/a/27879768.html> (дата звернення: 01.12.2020).
5. Закон об образовании. URL: <http://donnuet.education/attachments/pdf/documents/zakon-ob-obrazovanii-dnr.pdf> (дата звернення: 01.12.2020).
6. «Конституция «Донецкой Народной Республики». URL: <http://donnuet.education/attachments/pdf/constitution-09-12-2015.pdf> (дата звернення: 01.12.2020).
7. Окупований розум: Яку загрозу Україні несе «виховання» дітей в ОРДЛО. URL: <https://duhovnyfront.com.ua/2020/01/23/okupovanyi-rozum-iaku-zahrozu-ukraini-nese-vykhovannia-ditei-v-ordlo/> (дата звернення: 01.12.2020).

8. Приказ № 322 от 17.07.2015 “Об утверждении Концепции патриотического воспитания детей и учащейся молодежи”. URL: <http://old.mondnr.ru/?p=28091> (дата звернення: 01.12.2020).
9. Примерная основная образовательная программа начального общего образования 2020. URL: <https://drive.google.com/file/d/114U0xjXDe1kIkbLftS2Pm1eJ18cbqx3p/view> (дата звернення: 01.12.2020).
10. Примерная основная образовательная программа среднего общего образования 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1a_f9hN1A55P8acCrLdBoMBIRewF5Vmtl/view (дата звернення: 01.12.2020).
11. Пропаганда за шкільною партою: що вчать діти в так званих «ДНР» і «ЛНР». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27345426.html> (дата звернення: 01.12.2020).
12. Урок гражданственности - система образования в ДНР 10 класс. URL: <https://infourok.ru/urok-grazhdanstvennosti-sistema-obrazovaniya-v-dnr-kl-3514725.html> (дата звернення: 01.12.2020).
13. Children as a tool: how Russia militarizes kids in the Donbas and Crimea. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/children-as-a-tool-how-russia-militarizes-kids-in-the-donbas-and-crimea/> (дата звернення: 01.12.2020).

УДК 327 (497.4:450)

Мороз О.

аспірант, спеціальність «Політологія»

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО СЛОВЕНІЇ ТА ІТАЛІЇ В РАМКАХ ПРОГРАМИ INTERREG V-A

Транскордонне співробітництво, також відоме як програма INTERREG V-A направлено на підтримку співпраці регіональних партнерів як мінімум з двох різних держав-членів ЄС уздовж їх сухопутних або морських кордонів. На даний момент Словенія бере участь в таких програмах з Австрією, Італією, Угорщиною та Хорватією [1].

З точки зору залучення національних меншин нас найбільше цікавить програма Interreg V-A Словенія - Італія. В даний момент до завершення підійшов третій, і найпродуктивніший з точки зору заангажованості нацменшин період (2014-2020). Вартість програми Interreg V-A Італія-Словенія склала близько 90 мільйонів євро. Ці кошти були використані для реалізації стратегії інтелектуального, стійкого та інклюзивного зростання відповідно до стратегії «Європа 2020», а саме заходів зі сприяння зростанню та інноваціям, підвищення якості життя та екологічної стійкості, а також роботі з підвищення ефективності державного управління. Програма була реалізована протягом семирічного періоду 2014-2020 років і зберігала спадкоємність з попереднім програмним періодом 2007-2013 років, в якому було співфінансовано 87 проектів в області конкурентоспроможності, досліджень та інновацій, захисту та оцінки культурної і природної спадщини і транскордонних послуг [2].

Всередині програми проекти діляться на три типи:

1. Стратегічні проекти, характерні тим, що загальна сума їх вартості понад 1 мільйон євро. Створюючи постійні транскордонні мережі і організації, вони повинні забезпечувати продовження співпраці навіть після завершення проектів. Вони повинні відповідати 4 умовам відповідно до статті 19 Регламенту ЄС No. 1080/2006: спільна підготовка, спільна реалізація, спільне укомплектування персоналом та спільне фінансування.

2. Стандартні проекти - вони вибираються на основі публічних тендерів і включають претендентів як з Італії, так і зі Словенії. Вони повинні відповідати як мінімум двом умовам з чотирьох названих вище.

3. Малі проекти: так само як в стандартних проектах, в малих можуть брати участь обидві сторони з обов'язковим виконанням не менше двох умов з чотирьох. Їх витрати можуть коливатися в рамках від 50.000 до 100.000 євро.

В даний час організації меншин беруть участь в трьох стандартних і одному стратегічному проекті програми співпраці INTERREG V-A Італія-Словенія на період 2014-2020 рр.

Стратегічним проектом є PRIMIS «Мультикультурна подорож між Словенією та Італією» через призму меншин. Він спрямований на просування нового способу сприйняття мультикультурної і багатомовної ідентичності програмної території в очах туристів і населення. Мета проекту - передати в сферу туризму і популяризації транскордонної середовища особливості корінних громад, особливо мову і культуру. Проект передбачає використання інноваційних інструментів, які будуть сприяти взаємодії відвідувачів з локаціями, що охоплені проектом [3].

Тема проекту (меншини і мультикультурність) стосується впровадження інноваційних підходів, розроблених національними і мовними меншинами і громадськими організаціями для просування мультикультуралізму і багатомовності, з упором на покоління молоді, шляхом обміну передовим досвідом